

Informačná databáza o potenciáli okresu Rimavská Sobota

Historický vývoj okresu po súčasnosť

Prvá písomná zmienka o Gemerskej stolici pochádza z roku 1209. Strediskom župy bol kráľovský hrad Gemer. Malohont bol pôvodne súčasťou Hontianskej stolice, hoci medzi nimi ležalo územie Novohradu a Zvolenskej župy. Autonómia mu bola priznaná koncom 17. storočia. V 13. storočí sa kvôli tatárskemu vpádu začali stavať na území župy kamenné hrady: Brzotín, Drienčany, Gemer, Hajnáčka, Hodejov, Hrachovo, Jelšava, Magingrad, Plešivec, Rákoš, Rožňava, Širkovce, Štítnik, Tisovec a Veľký Blh boli v ďalších vojnách zničené. Zlatý vek regiónu nastal v polovici 14. storočia a trval až do začiatku 16. storočia. V mestách a vo vidieckych sídlach sa stavali gotické chrámy s nádhernou výzdobou, z ktorých sa viaceré zachovali dodnes a sú súčasťou Gotickej cesty. V 18. storočí sa Gemer stal baštou reformácie. V tomto tvrdom období vznikali významné evanjelické stredné školy, v ktorých získali vzdelanie mnohé osobnosti slovenskej kultúry. V roku 1786 vznikla prvá a v roku 1803 druhá Gemersko-Malohontská stolica, ktorá pretrvala až do roku 1922. Administratívnym strediskom župy bolo mesto Rimavská Sobota.

Terajší okres Rimavská Sobota vznikol v roku 1996 v zmysle zákona NR SR číslo 221/1996 Z. z. O územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky. Z bývalého okresu bolo odčlenených celkovo 25 obcí, z toho 19 obcí do okresu Revúca, 4 obce do okresu Poltár a 2 obce do okresu Rožňava. Okres Rimavská Sobota sa nachádza v juhovýchodnej časti Bansko-bystrického kraja, na východe susedí s okresom Revúca, na severe s okresom Brezno, na západe s okresom Lučenec a Poltár a na juhu v dĺžke 74 km s Maďarskou republikou. Veľkosťou sa zaraďuje na 1. miesto v rámci kraja a na 3. miesto v rámci celej SR.

Významné historické pamiatky

Okres Rimavská Sobota je bohatý na kultúrne dedičstvo, z hľadiska množstva rozmanitosti a hodnoty kultúrnych pamiatok patrí medzi najatraktívnejšie regióny Slovenska. V okrese evidujeme 200 nehnuteľných kultúrnych pamiatok zapísaných v Ústrednom zozname kultúrnych pamiatok SR. Tvoria ich najmä kaštiele, historické parky, hrady (ruiny), archeologické náleziská. V najväčšom počte sú zastúpené sakrálne objekty z ktorých najhodnotnejšie sa nachádzajú v Rimavskej Bani, Rimavskom Brezove, Kraskove a Kyjaticiach - vyhlásené za Národné kultúrne pamiatky, v ktorých sa zachovali významné stredoveké nástenné maľby. Zaujímavé sú pamiatky vývoja architektúry v slohu románskom, ranogotickom, pôvodne gotickom, v štýle baroka a rokoka, pamiatky barokovo-klasicistické a klasicistické. Ľudovú architektúru dokumentuje ľudové staviteľstvo a bývanie najmä v Klenovci, Hostišovciach, Veľkých Teriakovciach, Veľkom Blhu, Širkovciach, Šimonovciach, Pavlovciach. Pre zachovanie a zabezpečenie ochrany pôvodnej architektonickej - urbanistickej štruktúry miest a obcí okresu boli v rokoch 1993 - 1996 vyhlásené časti územia za pamiatkové zóny - Rimavská Sobota, Šimonovce, Rimavské Janovce, Pavlovce. Súčasť pamiatkového fondu tvoria aj pamätníky, ktoré dokumentujú významné tradície spojené s menami slovenských a maďarských dejateľov, nachádzajú sa po celom okrese. K najzaujímavejším pamätníkom v okrese patrí pamätník Pavla Dobšinského v Drienčanoch. Pamätníky SNP boli vybudované na pamätných miestach bojov na Dieliku pri Tisovci, v Tisovci, Klenovci, Hnúšti, Rimavskom Brezove, Rimavskej Bani.

K najreprezentatívnejším a najbohatším náleziskám kostných pozostatkov patrí Kostná dolina v Hajnáčke. Pamätané miesto je situované do Matransko-slanskej oblasti Západných Karpát v Hajnáčskej vrchovine - vyhlásené za Národnú prírodnú pamiatku. Paleontologické nálezisko bolo známe už od polovice 19. storočia a prvé výskumy tu realizovali významní odborníci z odboru geológia a paleontológia od roku 1861. Odkrytými nálezmi lokalita nadobudla európsky význam.

V okrese vyvíjajú činnosť štyri právne subjekty kultúry, ktoré sú riadené a financované štátom:

- ◆ **Gemersko - malohontské osvetové stredisko** - usmerňuje a metodicky napomáha rozvoju kultúry v podmienkach miest a obcí okresu. Kultúrny život v mestách a v obciach okresu vychádza z ich rozvojových programov, metodicky je usmerňovaný Okresným osvetovým strediskom a je financovaný z mestských a obecných rozpočtov. V dvoch mestách a dvoch obciach sú prevádzkované kiná. Mestské kultúrne strediská v mestách okresu prevádzkujú Domy kultúry, kiná, vytvárajú priestor pre kultúrne aktivity obyvateľstva, najmä mládeže.
- ◆ **Okresná knižnica Mateja Hrebendu** - ktorej súčasťou je aj 96 knižníc v mestách a obciach okresu.
- ◆ **Hvezdáreň Rimavská Sobota** - v niektorých oblastiach vykonáva funkciu koordinátora a spracovateľa pozorovaní.
- ◆ **Gemersko-malohontské múzeum Rimavská Sobota** - disponuje bohatým, historicky cenným zbierkovým fondom. Najmä z regiónov bývalej Gemersko-malohontskej župy.

V okrese Rimavská Sobota sa dodnes udržiavajú bohaté tradície svojich predkov najmä v ľudovom umení (hrnčiarstvo, výšivkárstvo, kočíkárstvo, rezbárstvo), v spevoch, tancoch, krojoch, zvykoch, ktoré sú prezentované súbormi:

Rimava pri MsKS Rimavská Sobota, Vepor Klenovec, Háj pri Gymnáziu Rimavská Sobota, Zornička MsKS Klenovec, Zrkadielko MsKS Hnúšťa, Mladosť Klenovec, Lieskovec Relax RS, Nový Gemer – Új Gömör a ďalšie.

Tradičnými sa stávajú rôzne kultúrne podujatia a okresné prehliadky speváckych súborov a mnohé ďalšie okresné súťaže.

Na bohatú hrnčiarsku tradíciu nadväzuje výroba keramických predmetov v Šamotke Hrnčiarske Zalužany, v okrese evidujeme ďalších 50 výrobcov, ktorí sa zaoberajú výrobou umeleckých predmetov najmä technika (guby, drevorezba, čipka, košíkár, maľovaná keramika).

Základné údaje a mapa daného územia

- rozloha územia: 1 471 km²

- poloha územia:

Okres Rimavská Sobota sa nachádza v juhovýchodnej časti Banskobystrického kraja, na východe susedí s okresom Revúca, na severe s okresom Brezno, na západe s okresom Lučenec a Poltár a na juhu v dĺžke 74 km s Maďarskou republikou. Rozprestiera sa na rozlohe 1471 km², má pretiahnutý tvar v smere severozápad - juhovýchod.

- dostupnosť územia:

Doprava na území okresu Rimavská Sobota sa uskutočňuje po cestnej sieti a po železnici. Ostatné druhy dopravy sú využívané len výnimočne prostredníctvom medzinárodného

letiska Sliač. Okresom prechádzajú najvýznamnejšie dopravné línie, ktoré vedú južnou časťou Slovenska. Na území okresu sú dva hraničné priechody do MR Kráľ, Tachty. Rimavská Sobota je od Banskej Bystrice vzdialená 112 km a od Bratislavy 289 km.

Cestná infraštruktúra

Cestnú infraštruktúru okresu tvorí cestná sieť, ktorá je členená podľa jednotlivých tried nasledovne:

- Cesty I. triedy 47,100 km
- Diaľničný úsek 6 km
- Cesty II. triedy 130,319 km
- Cesty III. triedy 325,695 km
- Miestne komunikácie 395,300 km

Z hľadiska rozvoja okresu majú mimoriadny význam cesty medzinárodného významu. Hlavné európske ťahy - podľa zaradenia cestných úsekov v AGR - dopĺňa cesta **E 571** (štátna cesta I/50) spájajúca **Bratislavu s Košicami** (západ s východom južným koridorom). Územím okresu je vedená trasa rýchlostnej komunikácie R2, ktorá po dobudovaní bude zabezpečovať rýchle a kvalitné dopravné prepojenie regiónu s centrálnou oblasťou BBSK, ako aj k rozhodujúcim ťažiskám osídlenia SR - Bratislava a Košice.

Cesta I. triedy **I/67** na území okresu prechádza sídelnými útvarmi, pričom v nastávajúcom období bude zohrávať nadregionálny význam ako spojnica medzinárodného významu **Brno - Miškolc** (ťahom E 50 - E 572 - E 571 - I/67 cez Trenčín - Prievidzu - Žiar nad Hronom - Zvolen - Lučenec - Rimavskú Sobotu).

Vychádzajúc z uvedeného významu je nutné uvažovať s budovaním obchvatov sídelných útvarov cez ktoré táto komunikácia v súčasnosti prechádza s rekonštrukciou na kategóriu S 11,5/80.

Z ciest II. triedy majú nadregionálny význam cesty II/571 a II/531, ktoré spájajú hranice Maďarskej republiky (Bánréve - Kráľ) s turistickými centrami Nízkych Tatier cez Tisovec - Červenú Skalu. Výhľadovo je nutná rekonštrukcia uvedených ciest na S 9,5/70,80 s obchvatmi sídiel s perspektívou na preradenie do cestnej siete I. triedy.

Cesty III. triedy sú charakteristické nevhodným výškovým a smerovým vedením, nekvalitným, opotrebovaným povrchom (kontaktnou vrstvou) a zanedbanou údržbou.

Cestná osobná doprava na území okresu je vykonávaná podnikom SAD Rimavská Sobota a GAJARO.

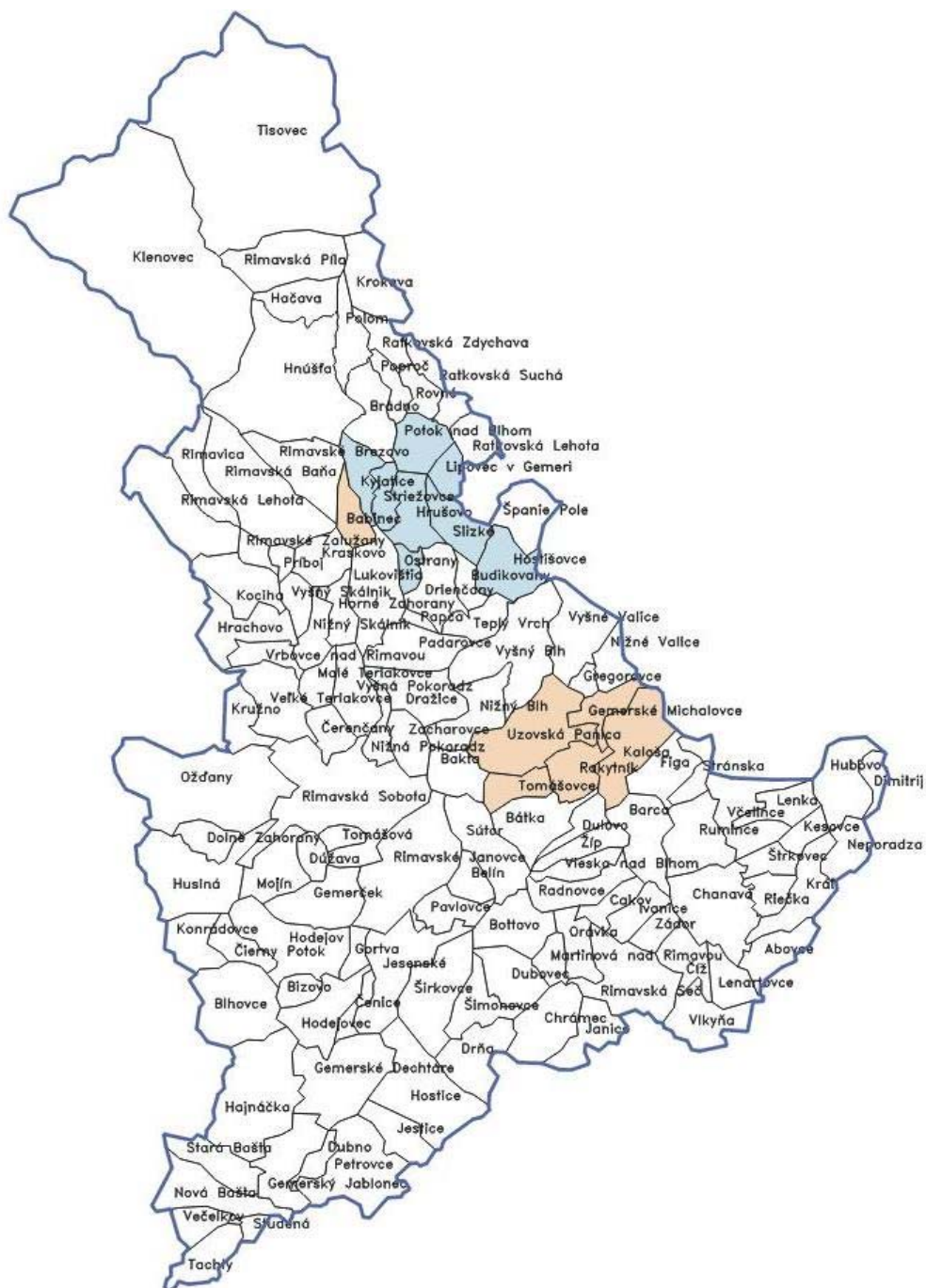
Železničná infraštruktúra a železničná doprava

Železničná sieť v okrese je tvorená hlavným južným železničným ťahom Nové Zámky - Kozárovce - Zvolen - Lučenec - Jesenské - Tornaľa - Košice (v okrese o celkovej dĺžke 47 km) a vedľajšími ťahmi Jesenské - Tisovec - Brezno (v okrese o dĺžke 62 km) a Rimavská Sobota - Poltár (v okrese o dĺžke 16 km). Železničná trať Rimavská Sobota – Poltár bola v roku 2000 vylúčená z dopravy z dôvodu jej zlého technického stavu a prevádzka bude obnovená až po vykonaní nevyhnutnej rekonštrukcie.

Okres je železničnou traťou Lenártovce - Bánréve napojený na železničnú sieť MÁV prichádzajúcej z Maďarskej republiky.

Letecká doprava

Najbližším letiskom, ktoré je možné využiť na prepravu osôb tovaru je medzinárodné letisko Sliač, ktoré je vzdialené cca 100 km od okresného sídla.

Obyvateľstvo

Na území okresu sa v súčasnosti nachádza 107 obcí, v ktorých žije 82 970 obyvateľov. Na 1 km² pripadá cca 56 obyvateľov a priemerný počet obyvateľov obce je 775 osôb. Hustota osídlenia dosahuje zhruba iba polovicu z priemeru Slovenska. Okres sa stal prvým depopulačným okresom Slovenska, vykazujúci skutočný úbytok obyvateľstva. Najvýznamnejšie mestá okresu sú Rimavská Sobota, Hnúšťa a Tisovec. Vo vidieckych sídlach žije 55 % obyvateľov okresu, čo je nad slovenským priemerom. 0-199 obyvateľov má 40 obcí,

200-499 obyvateľov má 38 obcí, 500-999 obyvateľov má 19 obcí, vyše 1000 obyvateľov má 7 obcí a viac ako 2000 obyvateľov majú 2 obce: Jesenské a Klenovec.

Národnostné zloženie

- slovenská: 52,1 %
- maďarská: 44,1 %
- česká: 0,4 %
- ostatné: 3,4 %

Vzdelanostná štruktúra podľa najvyššie dosiahnutého vzdelania

- vysokoškolské: 5,6 %
- stredoškolské s maturitou: 20,3 %
- stredoškolské bez maturity: 18,2 %
- učňovské: 18,2 %
- základné: 36,0 %
- bez vzdelania: 0,9 %
- bez udania vzdelania: 0,8 %

Miera nezamestnanosti

- celková: 33,93%
- z toho ženy: 43,67 %

Celkový počet uchádzačov o zamestnanie (UoZ) v okrese Rimavská Sobota k 28.02.2010 bol 13 992 osôb, miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla 33,93 %. Základným problémom umiestnenia UoZ na trhu práce v okrese Rimavská Sobota je **štruktúra** UoZ. Ako problémová sa javí skupina UoZ so základným vzdelaním alebo bez vzdelania a tiež skupina UoZ bez pracovného zaradenia, pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, ktorí sú zároveň aj v skupine dlhodobo evidovaných UoZ.

Ekonomický potenciál okresu

Priemyselná štruktúra okresu:

Priemyselná štruktúra okresu sa odlišuje od iných regiónov SR, je mnohotvárnejšia, rozdrobená, sú v nej zastúpené mnohé odvetvia – ťažobný, chemický, strojársky, elektrotechnický, konfekčný, obuvnícky priemysel a potravinársky komplex.

Pre južnú časť okresu je charakteristická poľnohospodárska výroba. V okresnom meste sa sústreďuje potravinársky komplex, elektrotechnický, strojársky a z časti chemický priemysel. Všetky priemyselné podniky boli v procese transformácie hospodárstva sprivatizované. Záujem zahraničných investorov o kapitálový vstup je naďalej determinovaný nepriaznivým stavom v okrese. Baníctvo a hutníctvo zastupujú: Gemerská nerudná spoločnosť, a.s., Hnúšťa a Intocast Magnezit Hačava, a.s. Strojárske priemysel zastupujú: Cestné a stavebné mechanizmy, a.s., Tisovec a Stanex, s.r.o., Rimavská Sobota. Textilný a odevný priemysel zastupujú: Botex Klenovec, Evasport, s.r.o., Klenovec, Vanda, s.r.o., Tisovec. Chemický priemysel zastupujú: Chémia, a.s., Hnúšťa, T-Gum, s.r.o., Hnúšťa. Potravinársky priemysel zastupujú: Gemerská mliekareň, s.r.o., Rimavská Sobota, GP Trade, s.r.o., Riso-R s.r.o., Tauris, a.s., Rimavská Sobota - výroba mäsa a mäsových výrobkov, pekárne Mive Pek Hnúšťa. Elektrotechnický priemysel zastupuje Mikromex, a.s., Rimavská Sobota a výroba stavebných hmôt Combin, s.r.o., Vápenka Tisovec. Poľnohospodárska výroba sa zameriava na živočíšnu výrobu - chov hovädzieho dobytku, oviec a obhospodarovanie trvalých trávnych porastov,

lúk a pasienkov. V Rimavskej kotline sa rozkladá významná poľnohospodárska oblasť, kde sa dopestujú takmer všetky plodiny vrátane teplomilnejších, teda cukrová repa, pšenica, raž, zelenina, tabak, vinič, lucerna, kukurica. Lesné pozemky z hľadiska obhospodarovania sú užívané štátnymi a neštátnymi subjektami. V lesoch s pasienkovým pôvodom na celom území okresu má dominantný výskyt breza biela. Okres Rimavská Sobota patrí z hľadiska cestovného ruchu medzi najmenej rozvinuté oblasti Slovenska, i keď prírodný a historicko-kultúrny potenciál územia pre cestovný ruch je pomerne dobrý. Príčinou je nedostatočné vybudovanie materiálo-technickej základne pre tento druh aktivity. Strediskami cestovného ruchu sú: rekreačné stredisko Kurinec, vodná nádrž Teplý Vrch, Tisovec a okolie, vodná nádrž Gemerský Jablonec-Petrovce, rekreačné stredisko Krokava s možnosťou letnej turistiky a lyžovania.

Odvetvová štruktúra okresu:

- poľnohospodárstvo: 28 %
- priemysel: 7 %
- stavebníctvo: 9 %
- obchodné činnosti a služby: 40 %
- verejná správa a služby: 16 %

Hospodárstvo:

Sociálno-ekonomická dimenzia regiónu je výrazne problémová. Hospodárska základňa bola budovaná nesúrodne, bola a je mnohofunkčná. Dominantné postavenie malo a má **poľnohospodárstvo**, ktoré pod vplyvom transformácie značne oslabilo svoju výkonnosť. Nedostatočná a nesúrodá hospodárska základňa charakterizujú súčasnú situáciu tohto regiónu a výrazne redukovujú jeho operačný rozvojový priestor. Tieto skutočnosti najviac zapríčiňujú vysokú 28 % až 38,9 % v nezamestnanosť, ktorá je už dlhodobo najvyššia v SR. Okres Rimavská Sobota napriek tomu, že počet podnikateľských subjektov a živnostníkov každým rokom narastá (koncom roka 2005 - 532 podnikov a 3219 živnostníkov), patrí z hľadiska rozvoja priemyselnej výroby k najzaostávajúcejším okresom nielen BBSK, ale aj v SR. Z hľadiska odvetvovej štruktúry firiem približne 35 % firiem sa zaoberá obchodom, stravovaním, hotelierstvom, necelých 20 % priemyselnou výrobou, 17 % pripadá na služby a na 4. mieste sú s necelými 15 % poľnohospodárske a lesné podniky. V okrese sa nachádza 20 akciových spoločností, 441 s.r.o. a 7 v.o.s. Najvýznamnejšie podniky z hľadiska dosahovaného obratu (nad 3,5 mil. Eur) sú po TAURISE a CSM najvýznamnejšie firmy: OSMA a. s. (krmivá), ENERGOBYT s. r. o., RSK s. r. o. (konzerváreň), Gemernákup, Gemerská mliekareň. Obrat 35 000 - 3,5 mil. Eur dosahujú firmy BB STAVING (stavebníctvo), MIKROMEX (elektrorozvážače a spínače), RENOVA (stavebníctvo), MAD SR (spracovanie kožušín), M-STAVBÁR, I. P. A. (kovovýroba), KORO (potraviny). Drvivá väčšina podnikov sú malé podniky do 10 zamestnancov. Zaznamenali sme do okresu aj vstup nového investora do miest Hnúšťa a Rimavská Sobota - SEWON ESC SLOVAKIA a YURA CORPORATION.

Prehľad plôch pre priemyselné parky a zóny

Názov objektu/priestoru	Obec / Mesto	Plocha (celková) v m ²	Greenfield/Brownfield
PRIEMYSELNÁ ZÓNA	Rimavská Sobota	270 000	G
SOBÔTKA	Rimavská Sobota	62 000	G
SKLAD PELLE	Rimavská Sobota	2 076	B

KASÁRNE	Rimavská Sobota		B
PRIEMYSELNÝ PARK	Hnúšťa		G+B
PRIEMYSELNÝ PARK	Tisovec	27 750	B
AMFITEÁTER	Tisovec	6 209	B
GARÁŽE	Tisovec	525	B
LETNÉ KÚPALISKO	Tisovec	5 348	B
KOŠIANOVO	Tisovec	12 412	B
SAD	Tisovec	8 156	B
ZÁKLADNÁ ŠKOLA	Rimavské Janovce	2 200	B
ZÁKLADNÁ ŠKOLA	Konrádovce	1 448	B
PRIESTOR - REKREAČNÁ OBLASŤ ZELENÁ VODA	Kurinec	22 852	G
MATERSKÁ ŠKOLA	Cerenčany	2 044	B
HOSP. BUDOVA	Čerenčany	219	B
BUDOVA č. 102	Lenartovce	3 822	B
KASTIEĽ VEĽKOSTATKÁRA/ BÝVALÁ BUDOVA SOUPP RS	Štrkovec	15 483	B
VIACUCELOVÉ ZARIADENIE	Štrkovec	15 483	B
KASTIEĽ	Lenka	340	B
MOTOREST - FIGA	Figa	15 979	B
ZÁKLADNÁ ŠKOLA	Kyjatice	1 459	B
POSCHOD. BUDOVA	Nová Bašta	3 854	B
ROZOSTAVANÁ STAVBA	Nová Bašta	2 818	B
SKLAD-VÝROBNÁ HALA	Gemerský Jablonec	70 000	B
PRIEMYSELNÝ PARK	Jesenské	175 600	B
STAVEBNÉ POZEMKY/ ŠKOLA	Studená	1 701	B
HOSPODÁRSKY DVOR	Gemerské Dechtáre	10 000	G
BÝVALÉ SKLADOVÉ HALY PNZP	Rimavská Baňa	Neuvedené	B

Odvetvia:

Podiel na priemyselnej zamestnanosti SR je 0,72%. V 30-tich podnikoch s počtom zamestnancov 25 a viac pracuje priemerne 4725 zamestnancov. Všetky priemyselné podniky boli v procese transformácie hospodárstva sprivatizované. Najcharakteristickejším trendom je stagnácia. Okres Rimavská Sobota má podiel na HDP Banskobystrického kraja 6,19 %.

Priemyselná štruktúra okresu sa odlišuje od iných regiónov SR, je rozdrobená, sú v nej zastúpené mnohé odvetvia: ťažobný, chemický, strojársky, elektrotechnický, konfekčný, obuvnícky priemysel a potravinársky komplex. V samotnej Rimavskej Sobote je najväčšia koncentrácia potravinárstva v SR.

Priemysel spolu	7,35
- potravinársky	28,60
- odevný	8,50
- chemický, gumárenský, plasty	8,19
- kovovýroba	2,33
- výroba elektrotechnických zariadení	2,45

Podniky podľa odvetví	produkcia
<u><i>Baníctvo a hutníctvo</i></u> 1. Gemerská nerudná spoločnosť a.s. Hnúšťa 2. Magnatech Slovakia a.s. Hačava	magnezitka
<u><i>Strojársky priemysel</i></u> 3. Cestné a stavebné mechanizmy a.s. Tisovec 4. STANEX s.r.o Rimavská Sobota	výroba stavebných mechanizmov
<u><i>Textilný a odevný priemysel</i></u> 5. BOTEX - Moncol'ová Eva Klenovec 6. Evasport s.r.o Klenovec 7. Filová Katarína, Jesenské 8. Miza spol., s r.o Rimavská Sobota 9. Novohradská textilka, VD prevádzka Rim.Sobota 10. VANDA s.r.o Tisovec	krajčírska dielňa výroba autopoťahov textilka krajčírska dielňa, výr. konf.
<u><i>Chemický priemysel</i></u> 11. SLZ Chémia a.s. Hnúšťa 12. Technická guma a.s. Hnúšťa	
<u><i>Potravinársky priemysel</i></u> 16. Gemerská mliekareň, s.r.o Rim.Sobota 17. GP TRADE spol., s.r.o. Pekáreň Rim.Sobota 18. Juhász Miroslav pekáreň Hnúšťa 21. R.S.K. spol. s r.o. Konzerváreň Rim.Sobota 22. SPOHYPO a.s. Rim.Sobota 23. TAURIS a.s. Rim.Sobota	mliekárenská výroba výroba mäsa a mäsových výr.
<u><i>Výroba stavebných hmôt</i></u> 25. COMBIN spol. s r.o. Vápenka Tisovec	výroba vápna
<u><i>Elektrotechnický priemysel</i></u> 26. MIKROMEX a.s. Rim.Sobota 27. YURA Rimavská Sobota	výroba elekt. komponentov

Priemysel - SWOT analýza	
<i>Silné stránky</i>	<i>Slabé stránky</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ potravinárstvo, ▪ funkčný chemický priemysel ▪ existujúca materiálno-technická základňa - v severnej časti okresu ťažobný, chemický, strojársky a konfekčný priemysel, južnú časť predovšetkým poľnohospodárska výroba 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ patríme medzi priemyselne zaostalé regióny ▪ málo diverzifikovaný priemysel založený prevažne na báze ťažkého priemyslu s nízkym stupňom finalizácie a nízkej miere pridanej hodnoty ▪ zastaralé technológie a malá konkurencie schopnosť podnikov

Príležitosti	Ohrozenia
<ul style="list-style-type: none"> ▪ potenciál pre využitie voľných výrobných priestorov, spracovateľských kapacít ▪ potenciál kvalifikovanej pracovnej sily najmä robotníckych profesií ▪ možnosť vytvorenia nových produkčných zón, priemyselné a technologické parky a inkubátory ▪ blízkosť vyspelých krajín môže podporiť príliv kapitálu, technológií 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nedostatok finančných zdrojov pre zabezpečenie nových technológií a hospodárskeho rastu prehlbuje recesiu ▪ stagnácia dopytu po drevárskych a nábytkárskych výrobkoch a malá finálizácia výrobkov znižuje ziskovosť drevospracujúceho priemyslu ▪ rast dlhodobej nezamestnanosti

Pôdohospodársky sektor - analýza poľnohospodárstva okresu

- všeobecná charakteristika:

Poľnohospodárska výroba okresu Rimavská Sobota je situovaná do troch geografických oblastí - Slovenského Rudohoria, Lučenecko-košickej nížiny a Mátransko-slanskej oblasti. Okres má dve úplne odlišné agropotencionálne oblasti. Horskú na severe a nížinnú - kotlinovú časť územia, čím je daná možnosť rozdielneho využitia pre poľnohospodárstvo. Dôležitú úlohu v prírodnom prostredí pre tvorbu krajiny majú pôdotvorné procesy a ich vplyv na ostatné zložky životného prostredia. Na vývoji pôd sa podieľali dva základné vplyvy : hydrologicko - substrátovo-geomorfologické a bioklimatické, ktoré ovplyvnili vznik niekoľko pôdnych druhov. Sú to hlinité až ílovité, hlinité, piesočnatohlinité a hlinitopiesočné až piesočné pôdy.

Z hľadiska poľnohospodárskej výroby je prírodný potenciál okresu pomerne vysoký, aj keď zďaleka nedosahuje hodnoty najproduktívnejších nížinných oblastí SR.

V posledných rokoch dochádza k postupnému úbytku poľnohospodárskej pôdy. Jej produkčný potenciál postupne klesá, v dôsledku nižších vstupov do výroby (hnojenie, agrotechnika). V štruktúre využitia pôdneho fondu došlo najmä k zníženiu výmery ornej pôdy a k zvýšeniu výmery trvalých trávnych porastov. K menšiemu poklesu došlo u špeciálnych plodín.

Zlá finančná situácia poľnohospodárskych subjektov ich núti k extenzívnejšiemu obrábaniu poľnohospodárskej pôdy. Vynechávajú sa niektoré agrotechnické operácie, znižujú sa dávky hnojív, nedostatočná alebo žiadna je aj chemická ochrana jednotlivých plodín. Následkom toho sa každoročne znižuje produkčný potenciál pôdy

Štruktúra využívania ornej pôdy v okrese Rimavská Sobota (Zdroj: Okresný úrad RS a MP SR pob. R.Sobota)

Plodina	Výmera v ha	% z ornej pôdy
Hustosiate obiloviny	29 345	63,6
Olejníny	4 488	15,3
Strukoviny	316	0,7
Zelenina	669	1,4
Tabak	292	0,6
Technické okopaniny	1 090	3,7
Krmoviny na ornej pôde	9 930	14,7
Orná pôda	46 130	100

Pôdohospodársky sektor - SWOT analýza	
<i>Silné stránky</i>	<i>Slabé stránky</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ výhodná geografická poloha ▪ vhodné pôdno-klimatické podmienky pre pestovanie poľnohospodárskych plodín, ovocia, zeleniny, liečivých rastlín a drobného ovocia ▪ vybudovaná základňa živočíšnej výroby a skladovacích priestorov pre rastlinnú výrobu ▪ vhodný územný, prírodný a ľudský potenciál pre diverzifikáciu poľnohospodárskej výroby 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nízka efektívnosť poľnohospodárskej výroby ▪ opotrebovaná a zastaralá poľnohospodárska technika ▪ nevyužívané a chátrajúce objekty a nižšia úroveň starostlivosti o krajinotvorbu ▪ dlhodobá ekonomická nestabilita poľnohospodárskych podnikov
<i>Príležitosti</i>	<i>Ohrozenia</i>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ využitie priaznivých pôdno-klimatických podmienok na výsadbu sadov, viníc, plantáží drobného ovocia ▪ zvyšujúci sa záujem o eko- a bioprodukty ▪ zvyšujúci sa záujem o vidiecky turizmus, agroturizmus, oživenie horských a podhorských oblastí a pustnúcich lazov ▪ rozvoj netradičných foriem a spôsobov hospodárenia na pôde a rozvoj ľudových remesiel na vidieku 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ neukončený proces transformácie vlastníckych vzťahov ▪ útlm poľnohospodárskej výroby – pokles úrod a úžitkovosti ▪ nestabilný trhový mechanizmus a dotačná podpora štátu a nestabilný tok finančných prostriedkov do poľnohospodárstva

Charakteristika životného prostredia

- príroda:

Na severe je okres obklopený Slovenským Rudohorím a Muránskou planinou, na juhu dominuje Cerová vrchovina. Os okresu je vyplnená Rimavskou kotlinou. Najvyšší bod územia, 1 439 m n. m., je Fabova hoľa vo Veporských vrchoch. Najnižší bod územia, 151 m n. m., je pri výtoky Slanej z okresu v katastri obce Lenartovce. V Cerovej vrchovine vyčnievajú z povrchu vypreparované trosky lávových pokrovov a prúdov. S nimi kontrastujú erózne doliny, ktoré sú typické aj pre Slovenské Rudohorie.

Pôda: Najúrodnejšie pôdy pokrývajú rozsiahle nivy Slanej, Blhu a Rimavy. Sú to hlavne nivné pôdy, čiernice, čiernozeme a gleje. Pahorkatiny zaberajú hlavne hnedozeme. V západnej časti Rimavskej kotliny prevládajú pôdy oglejené, sú hlboké, obvykle kyslé so zlým vodným režimom.

Rastlinstvo: Rôznorodé abiotické podmienky vytvorili v území okresu podmienky pre pestré spoločenstvá fauny a flóry, z ktorých mnohé sú chránené, vzácne alebo ohrozené. Územie okresu je čiastočne odlesnené. V nižších polohách sa zachovali najmä porasty dubov, miestami agátov. Vo vyšších polohách rastú najmä buky a smrek. Z množstva chránených rastlín treba spomenúť poniklec lúčny čiernastý, čerešňu mahalebkovú, kukučku vencovú, hlaváčik jarný, ľaliu zlatohlavú.

Živočíšstvo: Živočíchov predstavujú zástupcovia spoločenstiev listnatého a ihličnatého lesa, polí a lúk, ako srnec lesný, jeleň lesný, daniel škvrnitý, zajac poľný, diviak lesný, bažant

poľovný. K chráneným druhom patrí kačica divá, hus divá, vydra riečna, rys ostrovid, výr skalný. Neživá príroda vytvorila zaujímavé útvary - jaskyne, kamenné moria, bralné útvary.

Klíma: Rimavská kotlina a časť Cerovej vrchoviny patria do teplej klimatickej oblasti. V Slovenskom Rudohorí s narastajúcou nadmorskou výškou prechádza územie do mierne teplej až chladnej klimatickej oblasti

Vodstvo: Najdôležitejšou riekou okresu je Rimava, ktorá sprava priberá Rimavicu a Gortvu, zľava Blh a na hranici okresu vteká do Slanej. Nádrž Klenovec je hlavným zdrojom pitnej vody okresu. Minerálne vody, ich výskyt a využívanie v rámci okresu sú dosť značné, slúžia však len miestnym potrebám. V obci Číž sa nachádzajú jódobrómové pramene, pri ktorých vznikli kúpele. Liečivosťou vody a balneologickou hodnotou sa zaraďujú medzi vzácne v Európe.

Nerastné suroviny: Surovinovú štruktúru predstavujú zásoby rôznych, no predovšetkým nerudných surovín. Z hľadiska perspektívnych zásob nerastných surovín predstavuje okres najvýznamnejšiu bázu mastenca na Slovensku. Ložisko Hnúšťa-Mútnik je zároveň okrem mastenca aj významným ložiskom magnezitu a dolomitu. Surovinou nadregionálneho významu je i vysoko percentný vápenec z ložiska Tisovec, využívaný na výrobu vápna v miestnej vápenke. Značné sú aj zásoby stavebného kameňa a ťažba čadiča v Konrádovciach a Husinej. Pomerne bohaté sú zásoby štrkopieskov a pieskov v nivách Rimavskej kotliny. Systematickým geologickým prieskumom boli na viacerých lokalitách zistené rudné suroviny so sľubnými predpokladmi pre využitie. Ide o ložiská cínu, volfrámu, molybdénových, medených, ortuťových, zlatostrieborných rúd.

- chránené oblasti:

V súčasnosti v okrese jestvujú dve veľkoplošné chránené územia - národný park Muránska planina a CHKO Cerová vrchovina. Je tu 1 národná prírodná pamiatka: Kostná dolina, 1 prírodná pamiatka: Jalovské vrstvy, 7 národných prírodných rezervácií: Hradová, Kášter, Klenovský Vepor, Kurinecká dubina, Pohanský hrad, Ragač, Šarkanica, ďalej 9 prírodných rezervácií: Čertova dolina, Hajnáčsky hradný vrch, Hlboký jarok, Nad Furmancom, Pokoradzské jazierko, Suché doly, Svetlianska cerina, Trstie, Vereš a napokon 4 chránené areály: Alúvium Blhu, Fenek, Hikóriový porast, Martinovská nádrž

- kvalita ŽP:

Environmentálne zaťaženie je ovplyvnené celkovou skladbou priemyslu v okrese. Najväčšie zaťaženie je v oblasti Hnúšťa - Tisovec, ktorá je zaradená medzi zaťažené územia v rámci SR. Je typická najmä chemickou výrobou a spracovaním magnezitu. Územie si vyžaduje zvýšenú pozornosť a jeho revitalizácia je prvoradým cieľom environmentálnej politiky okresu.

Nadálej sa pokračuje s odstraňovaním následkov kontaminácie vojenských priestorov po SA a sanáciou skládok.

V okrese Rimavská Sobota sa nachádza 160 evidovaných zdrojov znečisťovania ovzdušia, z toho 8 veľkých. Medzi najväčšie z nich patrí Combin - Vápenka Tisovec (výroba vápna), SLZ Chémia, a.s. Hnúšťa (chemická výroba), Magnezitové závody Hačava (výroba a spracovanie magnezitu). Okrem stacionárnych zdrojov majú podiel na znečisťovaní ovzdušia aj mobilné zdroje, a to oxidmi dusíka a oxidom uhoľnatým.

Slovenský hydrometeorologický ústav monitoruje štyri znečisťujúce látky v zaťažených územiach - prach, ozón, oxid siričitý a oxidy dusíka. Podľa výsledkov merania územie sa zaraďuje medzi oblasti so strednou úrovňou znečistenia ovzdušia, čo vyjadruje index znečistenia.

Komunálny odpad vznikajúci na územiach obcí sa zneškodňuje skládkovaním. V asi 58 % obcí je zavedený separovaný zber odpadu. Na území okresu sú prevádzkované dve skládky, kde sa

deponuje komunálny a priemyselný odpad mimo odpadu nebezpečného. Odpad zo zdravotníctva sa vyváža na spaľovanie mimo okres. Zneškodňovanie nebezpečného odpadu v prevažnej miere zabezpečuje prevádzka firmy DETOX s.r.o. Banská Bystrica v Rimavskej Sobote. Ostatné nebezpečné odpady sú zneškodňované oprávnenými firmami mimo okres. V južnej časti okresu je výrazná tvorba biologického odpadu z poľnohospodárstva a potravinárskeho priemyslu. Severnú časť okresu možno charakterizovať tvorbou odpadu z chemického, baníckeho a hutníckeho priemyslu.

Enviromentálnou záťažou sú aj staré chemikálie - nepoužiteľné pesticídy, lokalizované na bývalých poľnohospodárskych družstvách, ktoré sú momentálne v likvidácii resp. v konkurze.

Zoznam obcí, ktoré majú v okrese vypracovaný program hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Abovce, Bátka, Belín, Blhovce, Bottovo, Čerenčany, Číž, Dolné Zahorany, Figa, Gemerské Dechtáre, Gemerský Jablonec, Gortva, Hajnáčka, Hnúšťa, Hodejov, Hostice, Husiná, Jesenské, Klenovec, Kociha, Konrádovce, Kraskovo, Kráľ, Krokava, Kružno, Kyjatice, Lehota nad Rimavicou, Lenka, Martinová, Nižný Skálnik, Nová Bašta, Orávka, Ožďany, Padarovce, Pavlovce, Rimavská Baňa, Rimavská Seč, Rimavská Sobota, Rimavské Brezovo, Rimavské Janovce, Rimavské Zalužany, Stará Bašta, Šimonovce, Širkovce, Teplý Vrch, Tisovec, Veľké Teriakovce, Veľký Blh, Vyšný Skálnik, Zacharovce

Poznámka: Vypracované PHSR a akčné plány boli predovšetkým vytvorené z programu FSR a boli zamerané na rozvoj mikroregiónov, ako združení obcí. Tieto však z hľadiska financovania projektových zámerov nie sú zosúladené z NSRR SR 2007 – 2013 a veľa akčných plánov nie je možné zrealizovať pre neoprávnenosť žiadateľa – pre program ŽP – kanalizácie a ČOV, ako aj nezosúladenia lokálnych zámerov so stratégiami rozvoja VUC a pod. – pre cestnú infraštruktúru a pod.

Zoznam obcí, ktoré nie sú napojené na verejný vodovod a verejnú kanalizáciu

Babinec, Barca, Belín, Blhovce, Bottovo, Cakov, Čierny Potok, Dolné Zahorany, Dubovec, Dulovo, Figa, Gemerček, Gemerské Michalovce, Hodejov, Horné Zahorany, Hubovo, Husiná, Chrámec, Ivanice, Janice, Kaloša, Kesovce, Konrádovce, Kraskovo, Krokava, Lipovec, Martinová, Neporadza, Nová Bašta, Orávka, Radnovce, Rakytník, Ratkovská Suchá, Sútor, Širkovce, Španie Pole, Tachtý, Uzovská Panica, Valice, Večelkov, Vieska nad Blhom, Vyšné Valice, Zádor, Žíp